

Wat brengen echter de afzonderlijke zendende kerken op voor hun arbeid? Officieele cijfers staan ons niet ten dienste; het Zendingsblad gaf ze niet voor 1919, en voor 1920 kunnen ze nog niet bekend zijn. Het schijnt zeer moeilijk te wezen aan de juiste getallen te komen. Toch tasten wij niet geheel in het duister. Bij de inkomsten der Generale kas over 1919 staat een post: bijdrage zendende kerken f15068.12; als wij nu weten, dat de zendende kerken volgens de Zendingsorde verplicht zijn, om 10 pct. van hun inkomsten aan de Gen. kas af te staan, dan is de rekensom spoedig gemaakt, en blijkt ons, dat de inkomsten der zendende kerken over 1919 waren ruim f150.000!

Het staat echter wel vast, dat deze cijfers over 1920 hooger waren. Trouwens, de inkomsten en ook de uitgaven der zendende kerken stijgen geregeld; in 1918 droegen deze kerken aan de Gen. kas f12928.21 af en in 1917 f12501.68; waren de inkomsten in 1917 dus f125.000, in 1918 stegen deze reeds tot ongeveer f130.000, en zooals wij zeiden in 1919 tot f150.000. Dit is de laagste raming, terwijl wij dan vertrouwen, dat alle zendende kerken precies een tiende hunner inkomsten hebben afgedragen.

Wij vreezen niet ons aan overdrijving schuldig te maken, indien wij voor 1920 de cijfers schatten op f160.000, en voor 1921 zijn deze natuurlijk nog weer hooger!

Deze gelden moeten worden opgebracht door onze kerken; buiten beschouwing zijn dus gelaten de gelden, die de regering aan subsidie geeft voor hospitaal- en schooldienst in India.

De offervaardigheid voor de zending is alzoo sterk toegenomen, en dat is ook noodig, nu de uitgaven klommen. De vraag komt echter op: is de grens voor het geven bereikt? wordt er van onze kerken ook teveel gevraagd, indien de uitgaven nog eens meer naar boven gingen?

Wij schatten het ledental onzer kerken op 500 duizend zielen, en de belijdende leden op 225.000. Voor de zendende kerken zijn de uitgaven f160.000; daarbij komen de uitgaven van de Generale kas f32.000, waarvan wij aftrekken de bijdrage der zendende kerken aan deze kas, dus blijft er f16.000 over; deze moeten geteld bij de genoemde f160.000, zoodat de Geref. kerken opbrengen f176.000 per jaar, of om een ronde som te nemen f175.000. Voor elk lid wordt dit 35 cent per jaar, en voor ieder belijdend lid ongeveer 80 cent.

Is dit teveel? Het is onmogelijk op deze vraag dadelijk ja of neen te zeggen. Om tot een antwoord te komen, geven wij een berekening voor Zeeland afzonderlijk, dat, gelijk men weet, met Noord-Brabant en Limburg samenwerkt voor den dienst der zending.

In deze drie provincien samen wonen 39.000 Gereformeerde leden, waarvan bijna 18.000 belijdende leden zijn; de begroting voor de zending is voor 1921 op f23.000 gesteld. Per hoofd zal dus in Zeeland, N. Brabant en Limburg voor de zending moeten worden opgebracht 59 à 60 cent, en per belijdend lid ongeveer f1.30.

Het is waar, de grens is in deze provincien bereikt, maar deze f23.000 komen er dan ook. Mij dunkt, dat wij bij vergelijking der verschillende cijfers wel tot een conclusie kunnen komen. Over al onze Geref. kerken gerekend moet per hoofd 35 cent worden goederd; voor Zeeland c.a. 60 cent; per belijdend lid der Geref. kerken is het ongeveer 80 cent, maar in Zeeland c.a. f1.30. De draagkracht van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg is volstrekt niet hooger te schatten dan van eenig andere provincie. Geeft Zeeland c.a. echter toch bijna tweemaal zooveel, dan mag worden aangenomen, dat de grens van het offeren voor de zending in onze Geref. kerken nog niet bereikt is, ten minste niet als geheel genomen. Wat Zeeland c.a. kunnen, kunnen de andere provincien ook; de cijfers mogen wij dus wel stellen op 60 cent per lid, of f1.30 per belijdend lid. Maar zoover is het nog niet! Wanneer wij deze getallen als maatstaf nemen, is er nog geen reden tot dadelijke ongerustheid.

Echter, dit geldt alleen alle Geref. kerken te zamen! Afzonderlijke gedeelten zijn echter wel aan het einde; wij noemden Zeeland met Noord-Brabant en Limburg; het schijnt, volgens de klachten op de synode van Leeuwarden en een schrijven van ds Bakker in „De Macedoniër” van April 1921, dat Amsterdam ook in moeilijkheden geraakt, in ieder geval dreigt in moeilijkheden te komen. Hiervoor staan ons geen cijfers ten dienste; wij weten niet, hoe hoog de begroting van Amsterdam voor 1921 is, anders konden wij even uitrekenen, hoeveel ieder lid daar moet bijdragen. Laten wij echter aannemen, dat de klachten juist zijn, dan hebben wij reeds twee zendende kerken, die niet verder kunnen gaan. Ook over Soemba hoorden wij droeve geruchten; Groningen, Drente en Overijssel zullen dus ook niet veel hooger kunnen gaan dan nu.

Maar wat dan?

A. J. P.

J. D. WIELENGA.

P. S. Wij onderstrepen in bovenstaand artikel de opmerkingen, dat wij aannemen, dat alle zendende kerken de volle 10 pct. van al hun inkomsten hebben gestort in de Generale kas; en dat het zeer moeilijk is, om de juiste cijfers der

verschillende zendingen te krijgen. Kenners van onze zendingsfinantiën zijn echter van oordeel, dat het getal f175.000, voor 1920 genoemd, veel te laag is, en dicht bij de f200.000 moet zijn. Indien deze schatting juist is, zou per ziel worden opgebracht 40 ct. en per belijdend lid ongeveer 90 ct. per jaar. Wij hopen echter in de gelegenheid te zijn spoedig de preciese cijfers te geven.

J. D. W.

LITERATUUR EN KUNST.

„Eerstelingen zijner schepselen”.

Naar verhouding is er misschien geen land, waar op het oogenblik de letterkunde zoo mooi in den bloei staat, als ons kleine Nederlandje.

Van de door de tachtigers met profetisch bazuin-geschal aangekondigde nieuwe lente zijn wij, door voorjaarsstormen en vries-nachten heen, in den vollen zomer gekomen. Het is je reinste weelde voor fijn-proevende tongen: Betuwsche kersen en Westlandsche druiven in overvloed!

Ten deele groeit dit lustig gewas ook voor ons. Wij zien de „jongeren” groeijen naar de wonder-teelt, en ge durft niet zeggen, dat het ALTIJD eten is van „den verboden boom”.

Maar juist dit feit maakt het opvoedkundig probleem schier onoplosbaar zwaar.

Enkele oer-stok-conservatieve elementen daargelaten, is ons volk nu echter genoeg om te weten, dat ook de kunst, die de wereld produceert, een gave Gods is. Maar gelukkig is ons volk ook moreel solied genoeg om zich schrap te zetten tegen wat in die kunst decadent en pervers is, en met name voelt het in de moderne letterkunde een odieus gevaar. Wel is bij ons de literatuur niet zoo ver weg als in Frankrijk, en ook in Duitschland, waar een heele rits schrijvers (Ewers en Meyrink voorop) speculeeren op de lagere instinkten der mensch-ziel, — maar toch groeit in ons „gezegend” landje het getal van kunstenaars (en vooral van vrouwelijke artsen), die het schijnigste durven en wier werken men eigenlijk op een soort pornografischen index moest plaatsen.

De heer C. Tazelaar heeft in deze rubriek reeds een boekje opengedaan van die „Schund-literatuur”, en ter gelegener tijd zal dit onderwerp hier nog meer opzettelijk en toepasselijk moeten worden behandeld.

Het is een naïf werkje, maar het moet!

Wat we nu doen is alleen wijzen op het probleem.

Wanneer ge onder de „christenen” hoort spreken over het gebruik van de moderne letterkunde, dan komt altijd weer de vraag op de proppen: Waar is de grens? —

Men voelt: De moderne letterkunde is ook voor ons. Absolute verwerping is ondoenlijk en... onbetamelijk, — maar... waar staat nu precies het bord: Verboden toegang, — wat is mij, als christen, geoorloofd, en, zoo het mij geoorloofd is, mag ik van mijn christelijke vrijheid gebruik maken, of niet?

Hoe sta ik, — om een paar speciale boeken te noemen, — tegenover Louis Couperus' Keizerromans, Querido's Jordaan-serie, „Armoede” van Ina Boudier-Bakker, „Palliser” van Felix Timmermans?

Wat moet ik doen met de poëzie van Boulens, Helène Swarth, Henriëtte Roland-Holst?

Deze vraag is een vraagstuk.

Een zeer zwaar en gecompliceerd probleem.

Waarom we allen intensieve aandacht moeten wijden, biddende om de leiding van den Heiligen Geest.

Maar dit kunnen wij alvast constatareeren: Een algemeen wetsregel vinden we nooit. Dien willen we zelfs niet zoeken. Want wij zijn „tot vrijheid” geroepen.

Al gaat de studie van deskundigen over de intensie waarde van het moderne boek altijd voorop, en al zal het mogelijk zijn van een zeker soort boeken te oordeelen: Ontvang ze per sé niet in uw huis, — er blijft een breed terrein van literatuur, waar de kritiek bepaald wordt door de „bijzondere omstandigheden”, de persoonlijkheid van den lezer, het doel, dat men met de lezing zich stelt.

De oplossing van het probleem zal meesttijds in het speciale geval moeten worden gezocht, en begrensd zijn tusschen de twee polen: geweten (dat is individuele vrijheid) en opvoeding (dat is de van buiten geboden plicht).

Aan de paedagogen de taak de fakkel der voorlichting te dragen!

Maar dan is er nog een probleem, waarmee we „zitten”.

We hebben het reeds aangeraakt, toen we wezen op onze eigen kunst.

Tracht hier met scherp gespannen oogen de werkelijkheid te zien.

De bruisende strooming van '80 heeft aan onze stille kust een deining veroorzaakt. In ons vorig artikel heb ik in voorbeelden laten zien, dat het natuurgeluid van de ginds ontwaakte tooverzangers ook bij ons vermogende tongen heeft losgemaakt.

Door de antithese met het verleden stelden we de herleving van het heden in het licht.

In de oude school (waarin Beets mee de voor-aanzetting had) werd ook tot poëzie gerekend wat eigenlijk niet anders was dan het tot rijm schikken van proza-gedachten, terwijl de nieuwe school aan de geprostitueerde kunst haar eere hergaf, door het diepst innerlijk en zeer persoonlijk gevoel te stellen onder haar souverain gezag.

Niemand, die de waarachtigheid van dezen kunst-eisch gereeder kan erkennen, dan de christen, omdat hij gelooft in de weimeligheid van al het geschapene.

Wat de school van '80 ontdekte (en later meer-malen in ergerlijken wansmaak misbruikte) was eigenlijk een christelijk beginsel, n.l.: eerbied voor de werkelijkheid, liefde voor het woord, gestalte geven aan de zuivere impressie.

Door het volgen van de baanbrekers van '80 kwamen onze christen-kunstenaars dus niet op het valsche spoor (behoefden zij er althans niet op te verdwalen), maar vonden zij het oude, verloren, pad der ware poëzie terug.

Maar nu is dit het probleem.

Ontstaan onder invloed van een wereldsche actie, heeft onze kunst een roeping tot zelfstandige ontwikkeling naar eigen beginsel.

Wij willen een eigen kunst, die brilleert met de zuiverst mogelijke flonkeringen.

Versta het wel: Wij willen niet een kunst, die zich (als in den vóór-tachtiger tijd veelal geschiedde) ten doel stelt voor het christendom een opzettelijke propaganda te maken, (en daardoor in zeker opzicht haar souverainiteit in eigen kring verliest), — maar een kunst, die gansch natuurlijk uit het christelijk levensbewustzijn opschiet, gelijk de beroemde Hollandsche bloem uit de bijzonder Hollandsch gesitueerde velden.

Op zichzelf is kunst niet christelijk of on-christelijk, evenmin als een boom, of roos, of nachtegaal.

Kunst is de kunnende mensch, uiting van het echt-menschelijke in den mensch, schittering van de aangeboren, opgekweekte, scheppingsgave.

Alleen dan begint zich in ons waardeeringsoordeel het begrip christelijk of niet-christelijk te mengen, als de kunst-uiting het karakter van de zuivere menscheijkheid beleeft, omdat ze den invloed van het on-menschelijke, het demonische, in één woord: van het zondige, onderging.

Wanneer deze kunstbeschouwing waar is, dan staat de christen tegenover de kunst, als ik het noemen mag, in veel gunstiger conditie dan de wereld.

Want wat is christendom anders dan herschepping van het echt-menschelijke, wat bedoelt het anders dan de uitzuivering van de zondige motieven en neigingen, „opdat de mensch Gods vol-maakt zij, tot alle goed werk volmaaktelijk toegerust” (2 Tim. 3:17)?

Bovendien, — als kunst tot voorwaarde heeft de diepe emotie en het hooge ideaal, — waar vindt men heviger ontroeringen en geweldiger strevingen, dan in de ziel, die met flood en zonde worstelt, naar den levenden God dorst, gelijk een hert schreeuwt naar de waterstroom, de heerlijkheid van Christus aanschouwt als eene heerlijkheid des Eengeboren van den Vader, en, in Hem tot vrede gestemd, vol verrukking bestaat de diepten van de wijsheid Gods, zoowel in de natuur als de genade?

Waar het christendom werkelijk het kunstgevoelig hart veroverd, en principieel de oorspronkelijke schoonheid van den naar Gods evenbeeld geschapen mensch herstelt, — daar moet de kunst opbloeien met een eminentie, die den wereldschen kunstenaar beschaamt.

De proef op deze waarheid geeft de geschiedenis u in handen.

Nimmer is de Bijbel, ook uit een artistiek oogpunt, door eenig boek ter wereld geëvenaard.

Godelijk heerlijk is de Bijbel, niet alleen om de Gods-gedachte, die van boven instroomt, maar ook om het waarachtig-menschelijke, dat uit de diepte opzigt naar boven.

En later, toen het christendom zijn strijdmarsch in de wereld begon, heeft het alom, waar het menschelijke den doop van zijn wederbarende en inspirende kracht onderging, een kunstproductie veroorzaakt, die de vergelijking met het eminentste van de wereldsche kunst trotseeren kon.

Ik noem slechts Dante, Bach, Rembrandt, en verzoek u de middeleeuwsche bouw- en schilder-kunst niet te vergeten.

Maar nu het wonderlijke.

In ons eigen Nederland streefde, na tragisch verval, het christendom sinds een eeuw, weer in positieve kracht omhoog.

Als nergens elders werden wij actief, qua christenen, in onderwijs, maatschappelijk leven, politiek en filantropie!

Maar waarom bleven we achterlijk in dat ééne: de kunst? Wat erger is: Waarom bleef de christen-ziel betrekkelijk koud voor de kunst?

Het heeft er waarlijk iets van, alsof wij bij de spreuk: „op alle terrein des levens”, voor dat ééne terrein een uitzondering hebben gemaakt!

Laat ons het maar ronduit zeggen: de ontwikkeling van ons christendom is niet harmonisch geweest.